

mgr inż. arch. Edyta Banachowska

ARCHITEKTURA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ KIELC Z LAT 1946-1989

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Niniejsza rozprawa doktorska podejmuje problematykę architektury modernistycznej Kielc, powstałej w latach 1946-1989. Celem pracy jest udowodnienie przyjętej tezy:

Modernistyczna architektura użyteczności publicznej, powstała w latach 1946-1989 w Kielcach, posiada oryginalne wartości architektoniczne, które należy chronić jako świadectwo kultury narodowej.

Pracę podzielono na sześć rozdziałów.

W rozdziale I, będącym wprowadzeniem w tematykę pracy, przedstawiono tło historyczne, polityczne i socjalne rozwoju Kielc po zakończeniu II wojny światowej. Rozwój miasta miał wpływ na wiele aspektów życia w tym na powstającą architekturę. Określono cel pracy, jakim jest uporządkowanie i sklasyfikowanie wiedzy o modernistycznej architekturze Kielc w celu popularyzacji, ochrony walorów architektonicznych i świadectwa kultury narodowej. Przyjęto zakres czasowy obejmujący lata 1946-1989, zakres terytorialny obejmujący Kielce oraz dokonano subiektywnego wyboru dwunastu budynków, wybranych ze względu na unikatowe wartości architektoniczne. Omówiono literaturę, szeroko podejmującą aspekt modernizmu w powojennej architekturze miast Polski, fragmentarycznie odnoszącą się do obiektów kieleckich.

Rozdział II, stanowiący część teoretyczną, zaczyna się od przedstawienia architektury Kielc w przyjętym w pracy zakresie czasowym. Omówiono najważniejsze zabytki oraz zaprezentowano architekturę powojenną miasta. Praca ukazuje niewysokie kamienice w centrum, miejskie, zaniedbane parterowe domy, wypierane stopniowo przez przeżywającą w tamtym okresie rozkwit zabudowę z tzw. wielkiej płyty. Na tym tle pojawia się architektura nowoczesna, mocno przeszklona, o nietypowych bryłach, kontrastująca ze zubożałą zabudową mieszkaniową oraz kilkunastoma obiektami zabytkowymi.

Dalsza część rozdziału dotyczy okresu przemian, jaki miał miejsce po roku 1989. Wszystko, w tym architektura, co powstało w latach komunizmu, kojarzyło się społeczeństwu z biedą i

zaniedbaniem, było skazane na niebyt. Powyższa nowoczesna architektura budzi złe wspomnienia i jest nienależycie traktowana. Autorka dzieli polską architekturę modernistyczną okresu PRL-u na pięć kategorii, wybiera po jednym najznamienszym przykładzie i opisuje ich losy od powstania aż do czasów współczesnych. Tym samym przedstawia ogólnokrajowe trendy traktowania modernistycznej zabudowy, które w rozdziale III odnosi do architektury modernistycznej Kielc.

Rozdział III rozprawy to część analityczna. Opisane w drugiej części rozdziału II kategorie powojennej architektury modernistycznej przez analogię odnoszą się do obiektów analizowanych w niniejszej pracy. Analizowanie w niniejszej rozprawie obiekty zostały podzielone na 5 kategorii:

I. Przykłady kieleckiej architektury utraconej

- kawiarnia Biruta, ul. Biskupa Kaczmarka/Karczówkowska
- przystań Relax, Zalew Kielecki
- stacja paliw CPN, ul. Żytnia/Biskupa Kaczmarka

II. Przykłady kompleksowej modernizacji architektury kieleckiej wykonanej z poszanowaniem wartości historycznych

- Kieleckie Centrum Kultury, plac Moniuszki
- dworzec PKS, ul. Czarnowska

III. Obiekty przebudowane, poddane termomodernizacji. Utracona autentyczność

- Zespół Szkół Społecznych (dawniej przychodnia specjalistyczna), ul. Wesola
- Urząd Wojewódzki, al. IX wieków Kielc
- hala sportowa, ul. Żytnia
- pływalnia „Delfin”, ul. Krakowska

IV. Niszcząca kielecka architektura

- Dworzec PKP

V. Przykłady architektury zachowanej

- kościół pod wezwaniem św. Józefa Robotnika, ul. Turystyczna
- kościół pod wezwaniem Chrystusa Króla., ul. Jana III Sobieskiego

W dalszej części tego rozdziału przeprowadzono szczegółowe analizy wybranych kieleckich obiektów według przyjętych kryteriów.

Przedstawiono historię każdego z budynków, bogato ilustrując zdjęciami archiwalnymi i współczesnymi.

Analizy przeprowadzono wg następujących kryteriów:

- analiza architektoniczno-urbanistyczna
- analiza funkcjonalno-przestrzenna
- analiza możliwości wprowadzenia innowacyjnych, ekologicznych rozwiązań technicznych
- analiza wartości duchowych.

W rozdziale IV, stanowiącym syntezę części analitycznej, omówiono szczegółowo wnioski z przeprowadzonych analiz.

W podsumowaniu potwierdzono postawioną tezę.

Podsumowujący rozprawę rozdział V zawiera wnioski końcowe wraz z sugestią działań na rzecz ochrony obiektów będących naszym dorobkiem kulturowym.

Kończący pracę rozdział VI obejmuje spis wykorzystanej literatury oraz spis ilustracji.

